

BIR VA KO'P MA'NOLI QISHLOQ XO'JALIGI TERMINLAR TAVSIFI

Bo'riyev Jamshid

Termiz davlat universiteti O'zbek tili va adabiyoti kafedrası o'qıtuvchısı.

+998944699334. jboriyev123@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11237425>

Annotatsiya. Qishloq xo'jaligi atamaları qo'llanilayotgan kontekstga qarab ko'pincha bir yoki bir nechta ma'noga ega bo'lishi mumkin. Ushbu maqolada bir ma'noli va ko'p ma'noli qishloq xo'jaligi atamalarining umumiy ko'rinishi va ularning qo'llanish doiralari haqida ma'lumotlar berib o'tilgan. Ushbu ma'lumotlar O'zbek tilining izohli lug'atidan foydalangan holda tuzilgan.

Kalit so'zlar: Qishloq xo'jaligi, monosemiya, polisemiya, izohli lug'at, agronomiya.

DESCRIPTION OF AGRICULTURAL TERMS WITH SINGLE AND MULTIPLE MEANING

Abstract. Agricultural terms can often have one or more meanings depending on the context in which they are used. This article provides an overview of ambiguous and ambiguous agricultural terms and their scope of application. This information was compiled using the explanatory dictionary of the Uzbek language.

Key words: Agriculture, monosemy, polysemy, explanatory dictionary, agronomy.

ОПИСАНИЕ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ТЕРМИНОВ С ОДНЫМ И МНОГОЗНАЧЕНИЕМ

Аннотация. Сельскохозяйственные термины часто могут иметь одно или несколько значений в зависимости от контекста, в котором они используются. В данной статье представлен обзор неоднозначных и однозначных сельскохозяйственных терминов и сферы их применения. Данная информация составлена с использованием толкового словаря узбекского языка.

Ключевые слова: Сельское хозяйство, однозначность, многозначность, толковый словарь, агрономия.

Ko'p ma'nolilik, polisemiya — til birliklarining birdan ortiq ma'noga ega bo'lishi. Ko'p ma'nolilik — ko'p qirrali va murakkab hodisa. Deyarli har bir so'zning lug'aviy ma'no taraqqiyoti aniq, individual yondashishni, izohlashni talab qiladi. Ko'p ma'nolilik ma'nosi faqat matnda bilinadi. Onamning ko'zi hali yaxshi ko'radi (a'zo); buloqning ko'zi, igvaning ko'zi (teshik); uzukning ko'zi (uzukka qo'yilgan tosh); taxtaning ko'zi (taxtadagi doira shakl).

Ko'p ma'nolilik ikki yo'l bilan hosil bo'ladi: 1) so'zning yangi ma'no kasb etishi natijasida.

Mas, yer so'zi dastlab bir ma'noli bo'lgan, qolgan ma'nolar so'zning ma'no tarkibi taraqqiyoti natijasida paydo bo'lgan; 2) ko'p ma'noli so'zdan yoki ko'p ma'noli qo'shimcha vositasida so'z yasalishi natijasida. Ko'p ma'noli so'zlar qancha ma'noga ega bo'lmasin, bu so'zlar ma'nosi o'zaro bog'langan, ya'ni ma'nolar orasida qandaydir semantik aloqa mavjud bo'ladi. Xuddi shu xususiyat ularni omongshlardan farqlaydi. So'zning Ko'p ma'nolilikini, asosan, matn hal etadi: so'zning ishlatilish matni qanchalik rang-barang bo'lsa, bu so'z shunchalik ko'p lug'aviy ma'noni anglatadi

Bir ma'noli qishloq xo'jaligi atamaları

1. Agronomiya– Bu oziq-ovqat, yoqilg'i, tola va yerni qayta tiklash uchun o'simliklar ishlab chiqarish va ulardan foydalanish fan va texnologiyasini anglatadi. U, ayniqsa, ekinlarni yetishtirish va tuproqni boshqarish bilan shug'ullanadi. Dastlab odamlar turli o'simliklarni o'rganish, ularni madaniylashtirish, parvarishlash, uy hayvonlarini boqish tajribalariga asoslandi, keyinroq esa yer haydash, ekinlarni sug'orish va parvarishlashni tuproq — iqlim sharoitiga moslab tabaqalashtirish usullarini o'rgandi; ekinlar hayotida suv, oziq moddalarning ahamiyati va ularning ekin hosiliga ta'siri aniqlandi. Keyinchalik kimyo, o'simliklar fiziologiyasi kabi fanlar taraqqiyoti agronomiyaga ham ijobiy ta'sir ko'rsatdi.

2. Tuproqqa ishlov berish– Bu tuproqni har xil turdagi mexanik aralashtirish, masalan, qazish, aralashtirish va ag'darish orqali qishloq xo'jaligiga tayyorlash. Bu tuproqqa ishlov berish usullarini tavsiflash uchun ishlatiladigan oddiy atama.

3. Silos– Bu fermentatsiya natijasida erishilgan kislotalanish natijasida saqlanib qolgan yashil bargli ekinlardan tayyorlangan yem-xashak turi. U chorva mollarini boqish uchun ishlatiladi, ayniqsa qish mavsumida chorva mollarini boqishda ken foydalaniladi.

4. Budama– Bu o'simlik tuzilishini yaxshilash va sog'lom o'sishini ta'minlash uchun o'simlikning shoxlari, kurtaklari yoki ildizlari kabi ayrim qismlarini tanlab olib tashlashni o'z ichiga oladi. Agar bog'bonlar bahorda mevali daraxtlarni qanday kesishni bilishsa, unda bog'ning hosili har doim egasini sog'lom va suvli mevalar bilan quvontiradi. O'simlik ko'p yillar davomida yashaydi. To'g'ri kesish mevali daraxtlar tojning har bir qismiga yorug'lik va havo kirishini ta'minlaydi. Bunga shoxlarni tojda erkin va oqilona joylashtirish, keraksiz va keraksiz novdalarni, ya'ni hech qanday funktsional yuk ko'tarmaydigan - meva yoki skelet shakllanishini olib tashlash orqali erishiladi.

Ko'p ma'noli qishloq xo'jaligi atamaları

1. Yetishtirish

- Umumiy: ekinlar yoki bog'dorchilik uchun yerni tayyorlash va ulardan foydalanish aktini bildiradi.

-Maxsus amaliyot: Bu, shuningdek, ma'lum bir hosilni etishtirish usulini ham anglatishi mumkin (masalan, sholi yetishtirish yoki bug'doy etishtirish).

2. Yerdan foydalanish–shudgorlangan va ishlov berilgan, lekin vegetatsiya davrida ekinsiz qoldirilgan dalani tavsiflaydi.

- **Tuproq salomatligi**– almashlab ekishning bir qismi sifatida unumdorligini tiklash yoki begona o'tlar va zararkunandalarga qarshi kurashish uchun erni ekinsiz qoldirish amaliyotini nazarda tutadi.

3. Qopqoqni kesish: - Tuproqni himoya qilish: asosan tuproq eroziyasini oldini olish, tuproq sog'lig'ini yaxshilash va suv mavjudligini yaxshilash uchun o'stiriladigan o'simliklar.

- ****Almashlab ekish****: asosiy ekinlar bilan almashlab ekishda tuproqqa organik moddalar va ozuqa moddalarini kiritish, uning tuzilishi va unumdorligini oshirish uchun foydalaniladi.

4. Organik:

- Dehqonchilik usuli–sintetik kimyoviy moddalardan ko'ra tabiiy jarayonlar va manbalardan foydalanadigan dehqonchilik usulini nazarda tutadi.

- Sertifikatlash– Organik sifatida sertifikatlangan, muayyan normativ standartlarga javob beradigan mahsulotlarni bildiradi.

5. Sug'orish:

- Umumiy– ekinlarni etishtirishda yordam berish uchun quruqlikka suvni sun'iy ravishda qo'llashni nazarda tutadi.

- Texnikalar– tomchilatib sug'orish, toshqin sug'orish va purkagichli sug'orish kabi turli usullar, ularning har biri o'ziga xos ilovalar va samaradorlik darajalariga ega.

Kontekstdagi misollar: O'stirish:

- Umumiy foydalanish– "O'simliklarni yetishtirish oziq-ovqat ishlab chiqarish uchun zarurdir".

- Maxsus amaliyot– "Boshqa ekinlarga nisbatan sholi yetishtirish ko'p suv talab qiladi".

Yoqim:

- Yerdan foydalanish– "Fermer tuproqni tiklab olish uchun dalani bir mavsumga shudgor qilib qoldirdi".

- Tuproq sog'lig'i– "Yoqimli davrlarni qo'llash tuproq unumdorligini oshirishi va zararkunandalar hujumini kamaytirishi mumkin."

Kontekstni tushunish qishloq xo'jaligidagi ko'p ma'noli atamalarning to'g'ri ma'nosini talqin qilishning kalitidir. Ushbu atamalar qishloq xo'jaligi tilining murakkabligi va boyligini ko'rsatadi, bu sohadagi turli amaliyot va tushunchalarni aks ettiradi.

REFERENCES

1. Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию. – М.: Прогресс, 1984. – С. 319.
2. Йўлдошев Б. Бадий асар сарлавҳаларининг семантик ва грамматик хусусиятлари ҳақида (*Абдулла Қаҳҳор ва Саид Аҳмад асарлари асосида*). Ўзбек тилшунослиги масалалари. Мақолалар тўплами, – Самарқанд, 2001.
3. Йўлдошев М. Ядгаров Қ. Бадий матннинг лисоний таҳлили фанидан амалий машғулотларни ташкил этиш. – Т., – Б. 68.
4. Лыков А.Г. Окказиональное слово – как лексическая единица речи// Филологические науки, 1971. № 5. – С. 78.
5. Baba'yew, K. (1989). Türkmen diliniň stilistikasy. Aşgabat. Magaryf
6. Primov A., Aqmanova Sh. (UrDU) Ilm Sarchashmalari. 2017-yil, 9-son. Bibliyonimlarning nutqiy-kommunikativ va funksional xususiyatlari. – B. 30-33.
7. Jamshid, Bo'riyev. "YOZUVCHI ERKIN AZAMNING OGZAKI NUTQQA XOS LEKSIK VA GRAMMATIK VOSITALARDAN USLUBIY FOYDALANISH MAHORATI." Евразийский журнал академических исследований 2, no. 1 (2022): 169-174.
8. Jamshid, Buriyev. "EXPRESSION OF DESCRIPTIVE ORAL UNITS IN THE WORKS OF ERKIN AZAM." In Archive of Conferences, pp. 80-83. 2021.
9. Farogat, Nurmuradova, and Buriyev Jamshid. "THE TRAGEDY OF FREEDOM." In Archive of Conferences, vol. 25, no. 1, pp. 172-174. 2021.